

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om fornminnen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om fornminnen (RP 33/2018 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Rami Sampalahti, undervisnings- och kulturministeriet
- jurist Juha Maaperä, Museiverket
- specialsakkunnig Johanna Selkee, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- undervisnings- och kulturministeriet
- sametinget
- Forststyrelsen
- Södra Österbotten närings-, trafik- och miljöcentral
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland
- Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om fornminnen (295/1963) ändras. Ärendena om fastställelse av gränserna för fasta fornlämningar jämte skyddsområden och ärendena om tillstånd att rubba en fornlämning överförs från närings-, trafik- och miljöcentralerna till Museiverket.

Enligt förslaget ska det inte längre vara möjligt att fastställa gränserna för fasta fornlämningar jämte skyddsområden vid fastighets- och inlösningsförrättningar eller genom överenskommelse, i stället kan Museiverket fastställa gränserna med anledning av en ansökan.

Betänkande KuUB 20/2018 rd

Det föreslås att förvaltningsförfarandet för ärenden om fastställelse av gränserna för fasta fornlämningar jämte skyddsområden och tillstånd att rubba en fornlämning förtydligas, och avsikten är att det i lagen ska föreskrivas mer detaljerat om förfarandet än vad som nu är fallet.

Dessutom föreslås i lagen vissa tekniska ändringar som följer av landskapsreformen.

I anslutning till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården ska det till riksdagen lämnas en annan proposition med förslag till lagstiftning om genomförande av landskapsreformen och om omorganisering av statens tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter. Denna proposition hänför sig till den propositionen och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Kulturutskottet konstaterar att regeringen har lämnat till riksdagen en proposition med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 15/2017 rd). Till riksdagen har också överlämnats en proposition med förslag till lagstiftning om verkställigheten av landskapsreformen och om omorganisering av statens tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter (RP 14/2018 rd). Den propositionen innehåller bland annat förslag om att lägga ner regionförvaltningsverken och närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) och om att inrätta det nya verket Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet. Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2020.

Den nu aktuella propositionen med förslag till lag om ändring av lagen om fornminnen hänför sig till den ovannämnda propositionen om verkställigheten av landskapsreformen, eftersom regionförvaltningsverken och NTM-centralerna enligt den gällande lagen har myndighetsuppgifter med anknytning till fasta fornlämningar. Den föreliggande propositionen innehåller förslag till tekniska ändringar i de gällande bestämmelserna samt överföring av uppgifter från NTM-centralerna och regionförvaltningsverken till Museiverket. Meningen har varit att behandla regeringens proposition i samband med landskapsreformen.

Utskottet har fått den uppfattningen att behandlingen av lagstiftningen om verkställigheten av landskapsreformen kommer att ske först alldeles i slutet av valperioden. Därför anser kulturutskottet att det är vettigt att föreslå att de bestämmelser i lagförslaget genom vilka uppgifter överförs till Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet stryks. Då kan den överföring av uppgifter till Museiverket som ingår i propositionen genomföras som planerat. Kulturutskottet föreslår i sin detaljmotivering vissa ändringar i lagförslaget.

Kulturutskottet understöder den föreslagna överföringen av uppgifter till Museiverket. Propositionen bedöms förtydliga och effektivisera de administrativa förfaranden som gäller fastställelse av gränserna för fasta fornlämningar jämte skyddsområden och tillstånd att rubba en fornlämning. Från medborgarnas synpunkt förenklas och underlättas skötseln av ärenden som hänför sig

Betänkande KuUB 20/2018 rd

till fornlämningar när uppgifterna koncentreras till en myndighet på det sätt som föreslås. Det förtydligande av förfarandena och den minskning av antalet behandlingssteg som föreslås i propositionen väntas försnabba och lätta upp de administrativa processerna.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget med ändringar.

Lagen om fornminnen måste revideras i sin helhet

Lagen om fornminnen har gällt i nästan oförändrad form i mer än 50 år. Enligt uppgift kan lagen alltför betraktas som fungerande vad de grundläggande elementen och strukturen beträffar, men till följd av samhällsliga förändringar är det ändamålsenligt att i fortsättningen utvärdera hur pass tidsenliga bestämmelserna är. Det här sägs också ut i propositionen.

Kulturutskottet menar att en totalreform av lagen om fornminnen verkligen behövs. De sakkunniga nämner i sina utlåtanden till utskottet ett stort antal ändringsbehov som ännu inte har börjat behandlas i ministeriet. Enligt uppgift har förhållandet mellan lagen om fornminnen och den övriga lagstiftningen inte utretts särskilt vid beredningen av denna proposition, trots att man kunnat märka ett visst samordningsbehov. Meningen är att återkomma till detta vid den fortsatta beredningen av reformen av lagen om fornminnen. Kulturutskottet anser att det är viktigt att de ändringsbehov som utskottet föreslår jämte motivering beaktas i den fortsatta beredningen.

DETALJMOTIVERING

5 b §. I paragrafen föreslås att Museiverket i fråga om fastställelse av gränserna för en fast fornlämning och dess skyddsområde ska begära utlåtande av markägaren, om det inte är markägaren som är sökande, och arrendatorn. I sakkunnigutlåtandena betonas det att den verkliga innehavaren av ett markområde inte alltid står i ett arrendeförhållande till markägaren. Kulturutskottet föreslår därför att fastighetsinnehavaren nämns i 1 punkten i stället för markägaren.

7 §. Kulturutskottet föreslår att 3 mom. i paragrafen stryks. I momentet föreskrivs det om överföring av en uppgift till den tillstånds- och tillsynsmyndighet som ska inrättas. Uppgifterna kvarstår alltså än så länge hos regionförvaltningsverket. Behandlingen av lagstiftningen om verkställigheten av landskapsreformen kommer sannolikt att bli klar alldeles i slutet av valperioden. Utskottet vill försäkra sig om att propositionen godkänns till övriga delar. Den i paragrafen föreslagna överföringen av en uppgift till tillstånds- och tillsynsmyndigheten, som inrättas vid ingången av 2020, kan vid behov ske under nästa valperiod.

11 b §. Med hänvisning till det som konstaterats i fråga om 5 b § föreslår utskottet att motsvarande ändring görs i 1 punkten i denna paragraf.

18 §. Med hänvisning till det som konstaterats i fråga om 7 § föreslår utskottet att 18 § stryks.

Ingressen. Utskottet föreslår tekniska ändringar i ingressen.

Betänkande KuUB 20/2018 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 33/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om fornminnen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om fornminnen (295/1963) 8 §, sådan den lyder i lag 1443/2009,
ändras 5 §, 7 § ~~1 och 3 mom.~~, 11 §, ~~18 § 3 mom.~~ och 22 §,
av dem 5 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 563/1995 och 1443/2009, ~~7 § 3 mom.~~, 11 §
~~och 18 § 3 mom.~~ sådan den lyder i lag 1443/2009 och 22 § sådan den lyder i lag 592/2005, och
fogas till lagen nya 5 a—5 d, 11 a—d, 25 a och 25 b § som följer:

5 §

Museiverket kan fastställa gränserna för en fast fornlämning och dess skyddsområde antingen på ansökan av markägaren eller på eget initiativ. Dessutom kan Museiverket fastställa gränserna för en fornlämning och dess skyddsområde på initiativ av sametinget inom samernas hembygdsområde enligt 4 § i sametingslagen (974/1995) och på initiativ av skolternas byastämma inom skoltområdet enligt 2 § i skoltlagen (253/1995).

Om gränserna för en fornlämning och dess skyddsområde inte har fastställts, är skyddsområdets bredd två meter räknat från fornlämningens synliga ytterkanter.

5 a §

I den skriftliga ansökan som lämnas till Museiverket ska det för avgränsningen av det fasta förlämningen och dess skyddsområde läggas fram behövlig och tillräcklig utredning om:

- 1) den fasta fornlämningen och dess läge,
- 2) markägförhållandena,
- 3) markanvändningen på området.

Utöver det som föreskrivs i 1 mom. ska ansökan innehålla ett förslag till gränser för den fasta fornlämningen och dess skyddsområde.

5 b §

Museiverket ska i fråga om fastställelse av gränserna för en fornlämning och dess skyddsområde begära utlåtande av

- 1) ägaren till den mark, om det inte är markägaren som är sökande, och innehavaren av den fastighet där den fasta fornlämningen finns,

Betänkande KuUB 20/2018 rd

- 2) den kommun och det landskap där den fasta fornlämningen finns,
- 3) sametinget, om den fasta fornlämningen finns inom samernas hembygdsområde,
- 4) skolternas byastämma, om den fasta fornlämningen finns inom skoltområdet,
- 5) andra aktörer som är relevanta för fastställelsen av gränsen.

5 c §

Ett beslut om fastställelse av gränserna för en fast fornlämning och dess skyddsområde ska innehålla de bestämmelser som behövs för att trygga fornlämningens värde och skyddet av fornlämningen. Bestämmelserna kan gälla också området utanför skyddsområdet, om inte områdets ägare eller någon annan därigenom orsakas olägenhet som är betydande i förhållande till fornlämningens betydelse.

5 d §

Ett beslut om fastställelse av gränserna för en fast fornlämning och dess skyddsområde ska iaktas trots eventuella besvär, om inte besvärsmyndigheten beslutar något annat.

Ett beslut om fastställelse av gränserna för en fast fornlämning och dess skyddsområde är avgiftsfritt.

7 §

Om ett skyddsområde vars gränser fastställts enligt 5 § orsakar betydande olägenhet för användningen av en fastighet eller en del av den inom ett område vars användning inte tidigare varit på motsvarande sätt inskränkt, har den som saken gäller rätt till ersättning för olägenheten av statens medel.

~~Om den fastighet inom vars område skyddsområdet finns utgör pant för fordran eller rätt att få en återkommande inkomst i pengar eller varor, ska ersättningen deponeras hos Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet och fördelas så som föreskrivs i fråga om köpesumman för utmätt egendom. Innehavaren av en panträtt har samma rätt till det deponerade ersättningsbeloppet som till fastigheten. En deponering får dock inte göras, om panträttsinnehavarens samtycke till att ersättningen inte deponeras föreligger eller om olägenheten till följd av att den förmån som ska ersättas är ringa eller någon annan liknande orsak inte ska anses ha minskat säkerhetens värde nämnvärt.~~

11 §

Tillstånd att rubba en fast fornlämning kan beviljas, om fornlämningen orsakar olägenhet som är oskälig i förhållande till fornlämningens betydelse.

Tillstånd att rubba en fast fornlämning kan beviljas markägaren eller en annan aktör som har för avsikt att genomföra en åtgärd som kan inverka på den fasta fornlämningen.

Ett tillstånd att rubba en fast fornlämning gäller i högst fem år från det att beslutet vann laga kraft. De undersökningar som tillståndet förutsätter ska utföras och de åtgärder som hänför sig till ingreppet i fornlämningen ska påbörjas under tillståndets giltighetstid. Tillståndets giltighetstid kan förlängas med högst två år.

11 a §

Ett tillstånd att rubba en fast fornlämning beviljas av Museiverket. I den skriftliga tillståndsansökan som lämnas till Museiverket ska det med tanke på tillståndsprövningen läggas fram behövlig och tillräcklig utredning om

Betänkande KuUB 20/2018 rd

- 1) sökanden,
 - 2) den fasta fornlämningen och dess läge,
 - 3) markägförhållandena,
 - 4) de planer som gäller ingreppet i fornlämningen,
 - 5) den olägenhet som den fasta fornlämningen orsakar sökanden och motiveringar till varför projektet inte kan genomföras utan ingrepp i fornlämningen,
 - 6) ingreppets inverkan på den fasta fornlämningens fysiska bevarande.
- Till ansökan ska det fogas en projektplan och en bedömning av projektets verkningar.

11 b §

Museiverket ska i fråga om en ansökan om tillstånd att rubba en fast fornlämning begära utlåtande av

- 1) ägaren till den mark och innehavaren av den fastighet där den fasta fornlämningen finns, om det inte är markägaren eller fastighetsinnehavaren som är sökande,
- 2) den kommun och det landskap där den fasta fornlämningen finns,
- 3) sametinget, om den fasta fornlämningen finns inom samernas hembygdsområde,
- 4) skolternas byastämma, om den fasta fornlämningen finns inom skoltområdet,
- 5) andra aktörer som är relevanta för tillståndsprövningen.

11 c §

Vid prövningen av tillstånd att rubba en fast fornlämning ska hänsyn tas till fornlämningens betydelse, ingreppets negativa effekter för fornlämningen och fredningens inverkan på de planerade åtgärderna.

Ett tillstånd att rubba en fast fornlämning ska förenas med behövliga villkor om

- 1) vilken fornlämning eller del av en fornlämning som tillståndet avser,
- 2) vilket slag av ingrepp tillståndet gäller,
- 3) de undersökningar som ingreppet förutsätter,
- 4) åtgärder för att förebygga eller minska de negativa effekterna för den fasta fornlämningen,
- 5) sökandens deltagande i kostnaderna för åtgärder enligt 3 och 4 punkten.

11 d §

Innehavaren av ett tillstånd att rubba en fast fornlämning ska underrätta Museiverket, om det skett förändringar i de omständigheter som utgjort en förutsättning för beviljande av tillståndet. Museiverket ska bedöma behovet av en ny tillståndsbehandling och vid behov behandla tillståndet på nytt.

Museiverket kan återkalla ett tillstånd att rubba en fast fornlämning, om

- 1) sökanden har lämnat felaktiga uppgifter som väsentligen har påverkat beviljandet av tillståndet,
- 2) tillståndsvillkoren har överträtts väsentligen,
- 3) det är uppenbart att det projekt som anges i tillståndet inte avses bli genomfört.

Ett tillstånd att rubba en fast fornlämning får överföras på någon annan, om mottagaren uppfyller de förutsättningar enligt denna lag som gäller sökanden och förutsättningarna för tillståndet inte i övrigt förändras. Överföringen ska anmälas till Museiverket, som ska underrättas om överföringen och anteckna ändringen av tillståndshavaren i tillståndet.

Betänkande KuUB 20/2018 rd

~~18 §~~

~~Vid behov kan Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet vid vite förbjuda att sådana åtgärder som äventyrar undersökningen vidtas på ett i 1 mom. avsett område.~~

22 §

En kopia av ett beslut som avses i 5 § ska utan dröjsmål sändas till polisinrättningen i det område där fornlämningen finns samt den kommun och det landskap där fornlämningen finns. En kopia av ett beslut som gäller fartygsfynd ska också sändas till Gränsbevakningsväsendet. En kopia av ett beslut som avses i 5, 11 eller 11 d § ska utan dröjsmål skickas till sametinget, om beslutet gäller samernas hembygdsområde, eller till skolternas byastämma, om beslutet gäller skoltområdet.

25 a §

I ett beslut som avses i 5, 11 eller 11 d § får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Rätt att söka ändring har därtill även sametinget, om beslutet eller tillståndet gäller samernas hembygdsområde, och skolternas byastämma, om beslutet gäller skoltområdet.

25 b §

Bestämmelser om de allmänna grunderna för när sådana prestationer av statliga myndigheter som avses i denna lag ska vara avgiftsbelagda och för storleken av de avgifter som tas ut för prestationerna samt om övriga grunder för avgifterna finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992), om inte något annat föreskrivs ovan i denna lag.

De avgifter som tas ut enligt denna lag är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Behandlingen av ansökningar enligt 5 § 2 mom. och 11 § som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag och besvär som gäller sådana ansökningar ska slutföras av Museiverket och förvaltningsdomstolarna enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Betänkande KuUB 20/2018 rd

Helsingfors 5.3.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sari Multala saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd
medlem Raija Vahasalo saml
ersättare Hanna-Leena Mattila cent.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.